

Zachráněná radost

Převod materiálu
Marta Sedláčková
Pořadí v lekci
20

Téma

Ježíš přináší radost a zmu

Cíl

- Představit Ježíše jako toho, kdo sdílí s lidmi jejich radost i starost a pomáhá jim.
- Poznat Ježíše jako toho, kdo náěk mní v radost; spojit tuto zvt s vlastní zkušeností.
- Poznat Ježíše jako toho, kdo přináší překvapivou zmu tam, kde to vypadá na cestu z kopce nebo úplný konec; propojit to s vlastní životní cestou.

Pro učitele

Biblický text: J 2,1–11

Výkladové poznámky

Tetí den: Evangelistu Jana nezajímá přesná reálná chronologie příběhu (učedníci asi chodí s Ježíšem již delší dobu, když dostávají pozvání na svatbu společně jako skupina). Termín „tetího dne“ je jakési teologické datum. Celý tento příběh má být ten ve svt Ježíšova vzkříšení. (Viz níže — „nepřišla má hodina“.)

Svatba: U proroků je vztah Izraele a Hospodina popisován jako manželství (Oz 2,4–25; Oz 3,1–5; Iz 54,4nn, Ez 16). Svatební hostina a veselí jako v Bibli používána jako obraz radosti na konci as (eschatologický obraz).

Matka: „Byla tam Ježíšova matka“ — je možné předpokládat, že tam fungovala jako pomocník, organizátor, protože je to ona, kdo ví o nedostatku vína dříve, než to poznají svatebani (ti to pravděpodobně ani nezaznamenají), dále organizuje služebníky (J2,5). V Janově evangeliu se objevuje Ježíšova matka (bez jména) jen zde a pod křížem, v obojím případě oslovována jako „žena“. Možná to není od evangelisty (a už vůbec od Ježíše) neucta, jen to odpovídá nejstarší novozákonní formulaci o Ježíšově původu: „Bůh poslal svého Syna, narozeného z ženy“ (Ga 4,4).

Nedostatek vína: Příběh nevypráví nic o příně ani neobvyklosti takové situace. Nedostatek vína obecně není neštím, protože nejde o život (tišení žízn?), víno je nápoj radosti. Jeho nedostatek je nepřijemnost, ohrožuje „jen“ pokračování svatebního veselí.

Rozhovor matky s Ježíšem: Matka nedostatek vína jen oznamuje, ale je v tom skryto očekávání. Následující rozhovor je v příběhu spíše nelogický (proč Ježíš odmítá, když vzápětí příní), ale v souvislosti celého evangelia smysl dává. Ježíš vyjadřuje odstup, odpověď je drsná — „co my dva máme společného?“ (Ekumenický překlad to zbytečně uhlazuje.)

Nepřišla má hodina — „hodina“ je termín evangelisty Jana, který označuje rozhodující zvrat Ježíšova působení, ukřižování. „Těto den“, vzkříšení, se neobejde bez „hodiny“, ukřižování. Bez Ježíšovy smrti to, co nastane, není možné — proto ta překročí i k matce. První Ježíšovo znamení odkazuje k radosti vzkříšení, ale tato radost není možná bez kříže, patří to k sobě. Vždyť i vzkříšený má na sobě znamení ukřižování (J 20,20).

Reakce matky: Nebere to jako odmítnutí, chápe to. Proto není divné, že organizuje služebníky. Matka má pochopit, že Ježíš chce lidem pomoci, ale není nějakou variací boha vína Dionýsa.

Udělejte, co vám přikáže: srovnejte Ex 19,8; Mk 9,7.

Šest kamenných nádob je realistický rys vyprávění, očišťování je jednou z charakteristik židovské zbožnosti; požitání obsahu viz Pěsah.

Zázrak proměny: Vodu k očišťování proměňuje Ježíš ve víno radosti. Překvapivá změna údu je tématem některých žalmů, např. Ž 126. Pro práci s dětmi jsme využili verš z žalmu 30.

Po okraj: Proti nedostatku obrovské množství vína, kterým svatbu zaopatřil Ježíš. Evangelista využívá stejný termín jako u naplněných košů při rozmnožení chleba (J 6,13). Plnost je charakteristika Božích darů, Boží zpřístupňování dává dostatek; hojnost vína je součástí obrazu Boží nápravy v posledním páse.

Zázrak proměny není popsán. Pořád se mluví o vodě, i správce ochutnává vodu, která se stala vínem. Není zmínka o chvíli, kdy se proměnilo. Vlastní zázrak je skryt, vidí ho matka.

Správce se diví, že je víno dobré, nikoliv, že je, když předtím došlo, nebo že je zázračně získané. Vědí ti, kdo jednali podle toho, jak jim Ježíš přikázal, kteří ho poslouchají. Správce je v působení jako zástupce ostatních hostů, proto je možno jeho postavu ve vyprávění pro nejmenší vynechat a mluvit o hostech obecně (viz níže).

Nejlepší víno naposled. Dávat na hostinu horší víno nakonec je věc lidské povaze vlastní. Zároveň je to i výmluvný obraz pro různé situace v životě, i pro život sám, který může být často vnímán jako cesta z kopce. To, že je víno na konci hostiny dobré (nejlepší), znamená nejen oddálení konce hostiny, ale také novou kvalitou, která vše proměňuje. Překá nás vzkříšení.

Ježíš tu zůstává skryt, a přece zjevil svou slávu, zastal to, co měl udělat ženich (o Ježíši jako ženichovi mluví Jan Křtitel ve svém čtvrtém svědectví, J 3,29).

Znamení: Tímto termínem Jan označuje Ježíšovy zázraky, je pro ně příznačné, že vždy dovedou někoho k víře. Je to pomoc překvapivá, omezená na jednotlivé lidi v nouzi, nic velkolepého — ale právě to je znamení Božího království a Ježíšovy slávy. V působení o svatbě v Káni jsou to učeňáci, kdo uvěří. Víra je vždy nějak spojena s křížem a vzkříšením (zde v náznacích, viz výše).

Sláva. U Jana v návaznosti na Starý zákon znamená Boží přítomnost. „Zjevil svou slávu“ pak znamená, že Ježíš ukázal, že je to on, kdo zpřítomňuje Boha.

V čem to zjevení slávy zde spočívá?

- Zachraňuje svatbu jako takovou, neskončila v trapnosti. Ukazuje se zde také Janovo pojetí — to, co se očekává na konci páse (vyjádřeno termíny svatba, tento den, radost), je přítomno už tady, s Ježíšem.
- Zachránce (Mesiáš) zachraňuje radost. Překvapivě převrátil to, co je běžné a normální, že ke konci to jde z kopce.
- Div proměny ve víno nese význam především v symbolické rovině — proměnou je voda určena k očišťování — Ježíš přináší to, k čemu Zákon jen nedokonale odkazoval.

- Znamení je provokativní. Pro? zrovna vodu ve víno jako nějaký Dionýsos? Ježíš? v program není asketický.
- Prom?na vody ve víno je to, co ve skute?nosti d?lá vinný kmen — za ten se Ježíš prohlásí viz J 15,1nn.

Úskalí

P?íb?hy evangelisty Jana jsou mnohvrstevnaté a symbolické. Mají v sob? velmi mnoho odkaz? a asociací. Hodn? z toho, co jste se ve výkladových poznámkách dozv?d?li, je pro vás dosp?lé a nem?žete to zahrnout do vypráv?ní pro d?ti.

Nesoust?e?te se na to, „jak se to stalo“. Ježíš nem?ní vodu ve víno, aby p?edvedl kouzlo, a tak se ukázal, ale aby zm?nil nouzi lidí v radost. Zjevuje svou slávu zcela oby?ejn?.

Rozhovor Ježíše a jeho matky je t?žké katecheticky zahrnout do vypráv?ní — pro p?edškolní d?ti a mladší je to komplikace v pochopení p?íb?hu i jeho vyzn?ní (Ježíš zachra?uje radost). Se staršími d?tmi je možno nad tím naopak uvažovat, pro? se Ježíš brání jednoduše a hned zázra?n? zasáhnout.

Odkazy

Roskovec, Jan: *Janovo evangelium*. Praha: Centrum biblických studií AV?R a UK v Praze ve spolupráci s ?eskou biblickou spole?ností, v tisku.

Pro d?ti

P?edškoláci

Byla jednou jedna svatba. Co všechno je na svatb? d?ležit? *Necháme d?ti dávat návrhy, pro d?ležit? v?ci bychom m?li mít obrázky (nap?. z internetu), nebo je na míst? jednoduše kreslíme na menší p?edem p?ipravené kartičky, stavíme do kruhu p?ed sebe, aby na n? d?ti vid?ly a mohly se tak lépe soust?edit.* Nev?sta, ženich, hosté, hostina, jídlo, zákusky, limonáda, víno (pokud ho d?ti ne?eknou, p?idejte ho vy)... A když je na svatb? všechno, co tam má být, je to velká radost, že se lidé mají rádi a slaví svatbu.

Poslouchejte p?íb?h o jedné svatb?. Byla jednou jedna svatba. Nev?sta s ženichem se m?li moc rádi. Pozvali spoustu p?átel. Mezi pozvanými hosty byl i Ježíš, jeho u?edníci i jeho maminka. Na svatb? bylo všechno, co má na svatb? být. *Opakujte to, co d?ti ?íkalý a ukazujte na obrázcích:* Nev?sta, ženich, hosté, zákusky, hostina, jídlo... Ale najednou n?co chyb?lo, došlo totiž víno (*kartičku vína schovejte*). Svatba se ur?it? dá slavit i bez vína, t?eba s limonádou. Ale na téhle svatb? cht?li ženich s nev?stou i hosté pít víno a ono došlo. Co te?? Skon?í svatba? To bude ostuda! To bude po radosti! Oslava bude úpln? pokažená.

Našt?stí si toho jako první všimla Ježíšova maminka. Šla za Ježíšem a pošeptala mu: „Nemají už víno!“ Ježíš chce, aby se lidé radovali. Aby se tahle svatba povedla. Aby lidem nechyb?lo nic, co pot?ebují.

Stálo tam šest obrovských nádob. Ježíš poprosil služebníky, aby do nich nalili vodu. Poslechli ho a naplnili je až po okraj. Pak Ježíš ?ekl: „A te? z nich naberte a doneste host?m!“ Služebníci nabrali do džbánek? a donesli host?m a nalili jim do sklení?ek. Hosté ochutnali. Všichni se divili, že je to tak skv?lé víno a chválili ženicha, že jim ho dal. Bylo ho daleko víc, než pot?ebovali. Ta svatba se moc povedla. Nikomu nic nechyb?lo. Všichni se spolu veselili a radovali. I Ježíš se radoval se svateb?any a se svými u?edníky. Kde je Ježíš, nechybí lidem radost.

Další ?innost: P?ineste d?tem kostýmy na p?evle?ení — sta?í stará záclona jako závoj, ?elenky, kravaty nebo motýlky, klobouky, myrty atd. Všichni se mohou p?evléknout za svateb?any. Dejte si spole?n? vinný mošt,

sušenku, zatancujte si... Užijte si radost!

Pomůcky: kartičky papíru, černý fix, připadně obrázky předem připravené; kostýmy.

Mladší školní děti

Úvod využijte buď při vyslání dětí do nedělní školy ještě v kostele (viz okénko do bohoslužeb) nebo na začátku vyprávění. Jde o to, aby si děti bez předchozího vyprávění dokázaly vybavit situaci, která se obrátila z nějakého nešťastí nebo nepřijemnosti k dobrému, aby si dokázaly uvědomit, že to také zažily. *Nebojte se strávit s tímto uvažováním i delší čas, příběh lze vyprávět stručně, ale díky tomuto uvažování nebude pro děti tak vzdálený a v příběhu uslyší o tom, jak Ježíš změnil situaci lidí a samotná proměna vody ve víno nebude těžší.*

Předějte dětem papír s nápisem „Můj nápek jsi změnil v taneční rej.“ Na papíře je citát z žalmu 30,12a, ale to dětem neříkejte. Nechte je to přečíst, ptejte se:

Můj nápek jsi změnil v taneční rej. Jak by se to dalo říct jinak?

A kdo to asi napsal, a co se mu asi stalo, že tohle napsal?

Napadá vás nějaká situace, ve které by se to dalo říct? Co se stane, že se nápek plácá změní v radost a tanec?

Pokud tento úvod probíhal už v kostele, přečtěte v NS ještě jednou nápis a zopakujte, co děti říkaly.

Možná je ještě něco napadlo. Pokračujte:

Komu je ta vta adresována, komu to říká? Kdo to byl, kdo změnil nápek v tanec? (Různé příklady mají samozřejmě různé adresáty.) Mohl by to někdo říkat Bohu?

Stručně popovyprávějte nebo přečtěte přímo z Janova evangelia.

Dnešní příběh, který vám budu vyprávět, je v něm podobný vašim příběhům. Začíná ale velmi radostně. Ve vesnici Kána v Galileji byla svatba. Velká svatební hostina. Hodně lidí, hodně jídla, hodně vína. Na svatbu pomáhala Ježíšova matka a Ježíš a jeho učedníci tam byli jako hosté. Ale najednou se začalo něco zadrhávat, začalo to jít z kopce. Hodně lidí, hodně jídla, ale — došlo víno. Když dojde víno, může být taková svatba zkažená. Moc lidí to zatím nevědělo, jen Ježíšova matka si všimla, že v posledním sudu s vínem moc nezbyvá.

Šla za Ježíšem a řekla mu: „Podívej, došlo víno. Tahle svatba sotva začala a už bude konec, je po radosti.“ Ale pak šla za ostatními služebníky a pomocníky na svatbu a řekla jim: „Když vám Ježíš něco nařídí, uďte lejte to.“ Stálo tam v chodbě šest velkých nádob. Běžně se používaly na omývání a do každé se vešlo asi deset běžných kbelů.

Ježíš řekl služebníkům: „Všechny ty prázdné nádoby naplňte vodou!“ Naplnili je úplně až po okraj. A pak řekl Ježíš zvláštní věc: „Teď naberte do džbánu a doneste to správci hostiny!“ Správce byl člověk, který se staral, aby všechno běželo jako na drátkách. Možná se právě doslechl, že došlo víno, to by byla katastrofa, taková peká svatba a takový špatný konec! Ale ne, služebníci mu přece jen něco nesou: „Ochutnej, pane!“ Ochutnal, poválel na jazyku, polkl a vykřikl: „To je nejlepší víno, co jsem kdy pil!“ Věbec nevěděl, odkud to víno je, to věděli jen ti služebníci, co nosili a nabírali vodu. Správce pak našel ženicha a řekl mu: „Každý to dává naopak. Napřed dá to nejlepší víno a pak, když už je to jedno a všichni jsou opilí, vytáhne ze sklepa něco horšího. Ale ty jsi schoval nejlepší víno nakonec!“ Ženich se usmíval, protože nevěděl, o čem správce mluví. Hostina ale byla zachránena.

Postupně se ptejte:

Kdo by v tomto příběhu mohl říct a komu „Můj nápek jsi změnil v tanec“?

Kdo zachránil radost na hostině?

Mohli jste někdy v životě říct Ježíšovi: „Můj nápek jsi změnil v tanec“?

Můžete doplnit i o další uvažování:

Co myslíte, proč Ježíš zůstal tak v pozadí, proč se k tomu nepohlásil?

Co myslíte, proč Ježíš — podle vás — začal zrovna tímhle zázrakem?

Pomůcky: Papírek s vřetou z žalmu 30,12a.

Starší školní děti

Děcka, nakreslete úáru vašeho života jako úasovou osu, která ale nebude rovná. Bude začínat v jednom místě a tam, kde to bylo fajn a dobré, půjde směrem nahoru, a tam, kde to bylo špatné, kde jste byli zklamaní, tam půjde dolů. *Můžete ukázat na svém příkladu.* Zaznamenejte, co už jste zažili i to, co ještě zažijete — dospělost, stáří. Můžete si tam zaznamenat i nějaké události, které vás čekají. Máte na to x minut. (Doplňte podle vašeho úasového plánu, např. tři minuty).

UkaŹte si obrázky navzájem, ukaŹte si, jak u někoho jde úára stále nahoru, u někoho klesá nebo se vlní atd.

A teď jinou pastelkou nakreslete, jaká je nebo bude asi vaše víra ve vašem životě. Tam, kde si myslíte, Źe bude silná, půjde úára nahoru a tam, kde si myslíte, Źe to s ní bude nahnuté nebo bude slabá, půjde z kopce. Máte na to x minut.

Porovnejte obě úáry, můžete mluvit o tom, proč jsou skoro stejné nebo se oddalují. Shrňte:

Někdy máme pocit, Źe náš život je skvělý a jindy, Źe skvělý už byl a teď už to půjde jen z kopce, Źe jsme se propadli do nějaké jámy. S vírou je to podobné. Ale evangelista Jan nám zaznamenal jeden příběh, který říká, Źe i když to vypadá, Źe to jde všechno z kopce, může na konci čekat pořádné překvapení.

Rozdejte dětem vytištěný text J 2,1–11, ať si ho přečtou. Pod textem jsou tyto otázky, na které mohou odpovídat a povídat si o nich ve dvojicích, případně všichni dohromady.

Co je v textu za osoby? Označte si je.

Kdo z nich byl asi nejvíce zklamaný?

Kdo prožíval překvapení?

Kdo je tam — nezklamaný a nepřekvapený — ale důležitý?

Kdo je vám v textu nejbliŹší, komu se cítíte podobní? Proč?

Co se ještě stalo v evangeliu téhoŹ den?

Proč asi Jan napsal, Źe se tento zázrak, proměnění vody ve víno, stal téhoŹ den?

Dále můžete pokračovat třeba takto:

Zaspívejte společně Kázání o svatbě v Káni (S 156). Co tedy asi znamená „Bůh na sklonku tvého dne, dá ti víno výborné, výborné víno až naposled“?

Na své grafy ze začátku setkání můžete nakreslit křížek na všechna místa, kde zvlášť potěbujete nebo budete potěbovat, aby Ježíš váš život proměnil, kde by vás měl překvapit.

Pomůcky: Papíry, pastelky, okopírovaný text z Bible (text zkopírujte např. z biblenet.cz) s otázkami, zpěvníky.

Přesah

Pro dnešní úlohu by se hodila matematická úloha, badatelský úkol:

Kolik litrů vody celkem přeměnil Ježíš ve víno, pokud každá ze šesti nádob měla podobu válce o poloměru 25 cm a výšce 50 cm a byla naplněna až po okraj. Nezapomeňte, že je třeba výsledek převést z krychlových jednotek na litry, zaokrouhlete na celé litry! Srovnajte svůj výsledek s písní *Kázání o svatbě v Káni* od Svátí Karáska (SV 156).

(Objem válce se ovšem nejčastěji užíá až v osmé třídě. Máte-li ale v NŠ mladší koumáky a matematiky, můžete jim úlohu přesto zadat. Buď i vás bude těšit příklad vysvětlit, připadně se zapotřebí rodiče nebo všechny Google spolehlivě navede k vzorečkům i kalkulačkám.)

Pro mladší děti (3. — 4. třída, s pomocí i druháci): Kolik litrů vody bylo v šesti nádobách, když se do každé vešlo 2 a půl vdra? Do vdra se vejde 40 litrů.

Pro ty, kdo nechtějí počítat matematiku: Vdra „metrétés“ odpovídal asi 40 litrům, nádoba tedy měla nejméně 80 litrů a nejvíce 120, všechny celkově tedy 480 až 720 litrů.

Liturgie

Píseň

Kázání o svatbě v Káni (SV 156); *Veselý chvalo zpěv* (SV 161); *Radujte se, bratři* (SV 284); *V tobě je radost* (SV 363)

Biblický text k zapamatování

Můj nápek jsi změnil v taneční rej. (Ž 30,12)

Rituál

[Na plakátu](#) společně hledejte obrázek, který symbolizuje dnešní vyprávění.

Zapalte svíčku jako znamení svatla, chytěte se kolem dokola za ruce a opakujte či zpívejte refrén „Ty jsi hoden žehnání a chvály, tvoji moc a sílu slavíme. Před tebou se Pane Kriste, Králi králi, dobrovolně skláníme.“ (SV 215, EZ 632)

Na začátku setkání můžete recitovat úvod Janova Prologu (J 11): Na počátku bylo Slovo, to Slovo bylo u Boha, to Slovo byl Bůh.

Okénko do bohoslužeb

Předejte dětem papír s nápisem „Můj nápek jsi změnil v taneční rej.“ Nechte je to přečíst, ptejte se:

M?j ná?ek jsi zm?nil v tane?ní rej... Hm, kdo to asi napsal, a co se mu asi stalo, že tohle napsal? Napadá vás n?jaká situace, ve které by se to dalo ?íct?

M?žete se ptát i dosp?lých. Dnešní p?íb?h, který si budou d?ti vypráv?t, bude také o tom, jak se jedna nep?íjemnost nebo nešt?stí obrátilo v radost a tanec a kdo za tím stál.

Modlitba

Pane Ježíši, d?kujeme ti, že jsi s námi, když máme radost i když máme starosti. D?kujeme, že naše starosti prom?úješ, staráš se o nás a dáváš nám víc, než pot?ebujeme. Amen.

Odkaz na píse?

[Když Ježíš šel p?es tu Judskou zem](#)

[Kéž bychom to um?li zpívat písn? chvály](#)

[Radujte se, brat?i, nebo? blízko je Pán](#)

[Srdce mé jásá, v tob? je spása](#)

Cílová skupina

[P?edškolní](#)

[Mladší školní](#)

[Starší školní](#)

Katechetické cykly

[Dál p?ece nejdeme sami IV \(s apoštoly, s Janem a celou církví\)](#)

Biblický odkaz (kat)

[Jan 2,1–11](#)